

Videnskabelig kronik

Jørgen Grønnegård Christensen

Frikommuner: Idéen der hverken vil dø eller slå an

Frikommuneidéen opstod i 1980'erne, og den har ikke forladt os. Regering efter regering har lanceret sin version af en verden, hvor kommunerne opnår mere selvstyre. Dette essay anlægger en kritisk vinkel på de dansk-nordiske erfaringer med frikommuneforsøgene og konkluderer ikke uden beklagelse, at kommunerne egentlig godt kan finde ud af styre egne anliggender. Men de får fortsat ikke lov. Lidt bittert kan man således konstatere to ting: Det er populært at regelforenkle, men umuligt at gøre det i praksis, og den generaliserede tillid til andre, som bar et af forsøgene, holder ikke i mødet med hverdagens nationale politik.

Nøgleord: decentralisering, frikommuner, kommunalt selvstyre, regelforenkling, samspillet mellem stat og kommuner

Nutidens kommunestyre blev født med kommunalreformen i 1970. Det tog sin form i årene umiddelbart efter, hvor kommunerne udviklede sig til velfærdsstatens politiske og administrative bærepiller.

Kommunestyret tog til dels en ny form med strukturreformen i 2007. Det lille forbehold dækker over, at kommunerne beholdt de opgaver, som de havde på velfærdsområdet. De fik samtidig flere, men ret begrænsede og ret besværlige opgaver på det sociale specialområde. Men i dette essays snævre perspektiv er det især kommunernes overtagelse af forvaltningen af beskæftigelsesområdet, som vækker interesse. Opgavevaretagelsen var før reformen delt mellem staten (og arbejdsmarkedets parter) og de kommunale socialforvaltninger. Efter reformen blev opgaven overdraget til kommunerne. Det skete ikke som et selvstyre under ansvar over for egne vælgere, men derimod som en kommunaliseret forvaltning under statens tætte overvågning. Kommunerne måtte også opgive en stor administrativ opgave, fordi staten overtog skatteforvaltning og gældsinddrivelse, men det påvirkede ikke kommunestyret, for skatteforvaltningen var ren og skær regelforvaltning uden plads til politisk villedelse forskelle mellem kommunerne.

I de forgangne godt 50 år har et bestandsdigt spørgsmål været, hvor stor frihed kommunerne skal have. Dette essay kaster lys over et aspekt af denne problemstilling. Det drejer sig om frikommunefænomenet, som kom til få år efter første kommunalreform og dermed også har en historie, der, inden vi ser os om, kan